

14. Stech M. R. Kostetsky, Ihor [Електронний ресурс] / Marko Robert Stech, Danylo Husar Struk // Internet Encyclopedia of Ukraine. – Режим доступу: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CК%5CО%5CКostetskyIhor.htm>

Аннотація

Соловей О. Е. К проблеме отчуждения в новелле Игоря Костецкого «Мы с Недж».

Статья посвящена проблеме отчуждения в малой прозе Игоря Костецкого раннего (абсурдистского) периода творчества и рассматривается именно на материале новеллы «Мы с Недж» (написана в 1944-м году в Германии). Центральной проблемой в малой прозе писателя этого периода является проблема отчуждения (алиенации), реализована как на содержательном уровне, так и на уровне формы (по меткому выражению писателя, «это гротескная оптика и пластика остранения»). Заветной целью писателя было предложить пути преодоления этой более острой проблемы, связанной с разрушительными последствиями Второй мировой войны. Из мелких деталей и туманных реплик раз за разом выступают и в дальнейшем только усиливаются четкие контуры гуманистического материка художественного мира И. Костецкого, писателя, миссией которого было доказать собственным идеализмом (жизненным и творческим примером), что невозможное – возможно.

Ключевые слова: отчуждение, экспрессионизм, абсурд, гуманизм, идеализм, этика, свобода.

Summary

Solovey O. E. On the problem of alienation in the story "We with Neji" of Igor Kostetsky.

The article deals with the problem of alienation in small prose Igor Kostetsky early (absurd) creative period considered and specifically on novel materials "We with Neji" (written in 1944 in Germany). The central problem in small prose writer of this period is the problem of alienation, implemented as the semantic level and at the level of form (aptly writer, "a grotesque and plastic optics"). Not the most cherished aim of the writer was to suggest ways of overcoming this over the acute problem of the devastating effects of World War II: the rupture of interpersonal relations, crisis of faith and humanism, cynicism, excessive (selfish) rationalism, mistrust, lack of faith in the eternal values and more. Breaking through layers of taut barbed language works, the characters actually overcome the obstacles that faced them, preventing a person feel man (so-called subjectivity of the human person) and share with her own warmth and love. With fine details and vague remarks again and again continue to act only sharp contours mainland humanistic art world I. Kostetsky writer whose mission was to bring his own idealism (life and creative example) that the impossible – possible.

Keywords: alienation, expressionism, absurd, humanity, idealism, ethics, freedom.

УДК 811.161.2'367.625

А. С. Стадній

Вінницький національний технічний університет

СТРУКТУРА КОНОТАТИВНОГО МАКРОКОМПОНЕНТА В СЕМАНТИЦІ ДІЄСЛІВ

Реферат. *Стаття присвячена дослідженню конотативного макрокомпонента в семантиці дієслів. Встановлено, що конотація – багатокомпонентне ціле, елементами якого є емотивний, оцінний, експресивний та стилістичний мікрокомпоненти. Емотивність – мовна категорія, яка емоційно відображає дійсність. Оцінність – функціональна категорія, що полягає у вираженні позитивного, негативного чи амбівалентного ставлення до об'єкта. Експресивність створює додаткові смислові відтінки, що поєднуються з основним значенням і підсилюють його. Стилiстичний компонент – частина конотації, що доповнює денотацію і відображає уявлення про використання слова, вказує на ситуацію, у якій відбувається мовлення. Конотативні мікрокомпоненти виступають у сукупності і їх важко розмежувати. Конотативний макрокомпонент дієслів об'єднує у своїй структурі не лише оцінно-*

експресивне, емотивно-стилістичне забарвлення, а й культурно-логічні семи як віддзеркалення національної свідомості українського народу.

Ключові слова: дієслово, конотативний макрокомпонент, мікрокомпонент, емотивність, оцінність, експресивність, стилістичний компонент.

Конотація – частина лексичного значення слова, емоційно-оцінне забарвлення лексеми оказіонального чи узуального характеру. Конотація – важливий компонент семантичної структури слова, який містить інформацію про ситуацію мовлення та ставлення суб'єкта до об'єкта висловлювання.

У сучасній публіцистиці широко використовують емоційно-оцінні дієслова. Структура емоційно-оцінних дієслів складніша за структуру нейтральних дієслів, і в ній виділяємо денотативний компонент, конотативний.

Більшість мовознавців визначають конотацію як багатокомпонентне семантичне ціле. М. Я. Сердобінцев вказує, що функціонально-структурний підхід до значення дозволяє вважати конотацію поряд з денотацією одним з основних компонентів лексичного значення [8, с. 15–16]. Конотація – явище неоднорідне, у складі конотативного макрокомпонента виділяють мікрокомпоненти, які характеризують ставлення до предметів, ознак, дій. Вимагають уточнення питання щодо мікрокомпонентів конотації та їхньої кількості. Метою нашої розвідки є дослідження структури конотативного макрокомпонента.

Конотацію представляють як складну структуру, елементами якої є мікрокомпоненти. Традиційно виділяють чотири мікрокомпоненти: емоційний, оцінний, експресивний і стилістичний [3, с. 21; 14, с. 231–232; 2, с. 36]. О. Н. Іваніщева вважає, що конотативний макрокомпонент формують такі мікрокомпоненти: оцінність, експресивність, емоційність, іноді додаються образний і культурний компоненти значення [7, с. 21]. В. К. Харченко виділяє в конотативному компоненті оцінність, образність, експресивність і емоційність. Ці семантичні ознаки є категоріями різного порядку: оцінність є функціональною категорією, образність – зображувальною, експресія – стилістичною, а емоційність – психолінгвістичною категорією. Конотативні елементи виступають в сукупності, їх важко розмежувати, саме тому з'явилися емоційно-оцінні, експресивно-оцінні елементи [11, с. 48].

Інші мовознавці виділяють три компоненти конотативного аспекту значення: експресивність, емоційність і функціонально-стильову приналежність [12, с. 186]; емотивно-оцінну модальність, стилістичну маркованість, власне експресивне забарвлення [9, с. 17]. Два мікрокомпоненти: емоційність і стильове забарвлення, але включаючи оцінність, – елемент денотативний [10, с. 60]; функціонально-стильовий і експресивно-стилістичний компоненти значення, але розмежування їх не завжди чітке: слово може мати стильовий компонент і стилістичний одночасно. Стильовий компонент зіставляється з умовами спілкування, у яких використовується слово, і саме цим характеризує їх. Оцінність, емоційність і експресивність є різновидом стилістичних сем [8, с. 17 – 18].

В. І. Шаховський виділяє лише один компонент – емотивність, а оцінність й експресивність відносить до компонентів денотації [13, с. 48].

Емотивний компонент у семантичній структурі мовних одиниць на різних рівнях мови досліджували С. Б. Берлізон, Л. М. Васильєв, М. В. Гамзюк та інші [4; 5; 6]. Емоції – це ставлення людини до певних фактів, явищ, зумовлене потребами людини. Пізнавальна діяльність особи пов'язана з оцінкою, у якій виразником ставлення до навколишньої дійсності є емоції. Увагу людини привертають об'єкти, цікаві для неї, викликають певні емоції і зумовлюють різну оцінку.

У мові мас-медіа функціонують дієслова, що: 1) викликають емоції і завдяки асоціативним зв'язкам у контексті впливають на інші слова, надаючи їм емоційного забарвлення: *підставити, звалити, вибити, викачати, розслабитися, вичавити* та інші; 2) позначають емоційну дію: *плакати, сміятися, радіти, злитися, обурюватися, ненавидіти, казиритися, відшмагати* та інші, у яких емоції є денотатом; 3) дієслова, у структурі яких є емотивні семи: *наварити, мочити, залетіти, кинути, косити* тощо.

Емоції реалізуються в мові, тому слова, що виражають емоції, називають емотивними. М. В. Гамзюк стверджує, що емотивність – системне мовне явище і доводить це на різних мовних рівнях [6, с. 37–52].

Емотивний компонент конотативного значення емоційно відображає дійсність, містить емоції, викликані певною дією, та забезпечує емоційне спілкування між співрозмовниками. Емотивний компонент взаємопов'язаний з оцінним компонентом.

З емоційністю пов'язана оцінність, тобто аксіологічне значення, оскільки емоції поділяються на позитивні та негативні відповідно до соціальної оцінки явищ, що їх викликають. Емоційний і оцінний компоненти тісно пов'язані, й іноді їх важко розмежувати.

Оцінка – один із способів пізнання людиною навколишньої дійсності. Оцінка – це ставлення мовця до предмета, об'єкта, дії. Конотація виникає внаслідок оцінного сприйняття і відображення в слові дійсності. Оцінність – семантична властивість мовних одиниць, яка полягає у вираженні позитивного чи негативного ставлення суб'єкта до позамовного об'єкта.

Оцінний компонент є елементом лексичного значення слова. Оцінку як семантичний компонент розглядали О. Н. Іваніщева, С. С. Хідекель, Г. Г. Кошель, Й. А. Стернін та інші. М. Ф. Алефіренко стверджує, що в лінгвістиці виділяють три різні погляди на природу оцінної семи. Перший погляд на оцінність як конотативну сему поділяють З. Д. Попова та Й. А. Стернін, оскільки конотація відображає певне ставлення мовця. Другий погляд представляє В. М. Телія, яка вважає, що оцінність можна поділити на два типи значення: власне оцінне, характеризує денотат, та емотивно-оцінне, належить конотації. Інший погляд належить В. І. Шаховському, який стверджує, що оцінна сема за своєю природою раціональна і є поняттєвою, оскільки відображає ознаки предмета, але оцінка виникає на основі денотації конотативних сем [1, с. 107 – 111].

Оцінним буває все слово, тобто оцінність може бути в денотативному компоненті значення і виступати як оцінне поняття (раціональна оцінка), наприклад: *смердіти* – денотативне значення 'погано пахнути', *витурити* – 'вигнати', *трощити* – 'ламати', *конати* – 'вмирати', *гиркатися* – 'сваритися' тощо – дії оцінюються об'єктивно. Підсилення раціональної оцінки емотивною модальністю призводить до виникнення конотативної оцінки. Якщо ж оцінка конотативна, – оцінюється лише певний аспект (ознака) дії, який порівнюється зі стандартом. Чим менш значущий аспект потрапляє у фокус оцінки, тим яскравіша суб'єктивність оцінки. У дієсловах *розслаблятися*, *зморозити*, *наварити*, *здерти*, *підколоти*, *зажати* оцінка конотативна, оскільки у фокус оцінки потрапляють такі аспекти: *розслаблятися* – 'відпочивати', 'відпочивати з задоволенням' – аксіологічний компонент 'це добре', *зморозити* – 'сказати, але щось недоречно' – аксіологічний компонент 'це погано', *наварити* – 'збагатитися', але 'нечесним шляхом' – аксіологічний компонент 'це погано', *здерти* – 'отримати гроші', 'забрати в когось хитрощами або силою' – 'це погано', 'у неприємності' – 'це погано', *підколоти* – 'жартувати', 'принижувати, ображати' – 'це погано', *зажати* – 'не дати комусь щось', 'через жадібність' – 'це погано'. Іноді важко визначити вид оцінки – денотативна чи конотативна.

Усі експресивні дієслова мови можна поділити на 1) негативнооцінні (пейоративна оцінка): *прихватизувати*, *вирости*, *викидати*, *пройтися* та інші: *Знаєте, ми були б раді тому, що є, але і це хочуть незаконно „прихватизувати”* (УМ 25–26.12.2015, 15); *Хліб „виріс” не на дріжджах, а в ціні* (ГУ, 24.09.2015, 5); *Я особисто проти такого підходу. Не можна авантюрно „викидати” землю на продаж, як ми це зробили з майном* (ГУ, 23.03.2011, 4); *Виступаючи на форумі, Міхеїл Саакашвілі „пройшовся” по Генеральній прокуратурі та її очільнику* (УМ, 25–26.12.2015, 4); 2) дієслова з позитивною оцінною семою (меліоративна оцінка), які трапляються в мові ЗМІ досить рідко: *вишивати*, *приякоритися* тощо: *Трохи далі, під брезентовим наметом, пересувний цирк. І мені щастить через шпаринку в паркані розгледіти, чим так захоплюються глядачі, що аж намет ходором ходить? Це Григорій Новак гирями „вишиває”. Чемпіон світу з важкої атлетики, заслужений майстер спорту* (МУ, 22.03.2011, 2); *Оленка – моя землячка й родичка. Тож відбувся своєрідний бартер: я виїхав, а вона – приїхала... Там же „приякорилися” й два її брати. Куна дітей, онуків* (МУ, 23.03.2011, 3); 3) контекстні позитивнооцінні семи, оцінка яких може змінюватися залежно від контексту: *розкрутити*, *відтягуватися*, *засвітитися* тощо: *...Потім популярність книжки серед читачів помітило велике видавництво „Асука Сінса” і „розкрутило” її до бестселера* (УМ, 28 – 29.01.2011, 6); *З батьками мені пощастило, скажіть? Вони вміють „відтягуватися” по повній програмі* (МУ, 11.02.11, 2); *В інтерв'ю газеті „Уоллстрит джорнал” Ірина Шайхлісламова (це справжнє прізвище моделі) зізналася, що тепер хотіла б засвітитися в кіно і знятися в якому-небудь фільмі про Джеймса Бонда – зіграти російську шпигунку* (УМ,

18 – 19.02.2011, 24), або негативна оцінка лексеми *засвітитися*: *Макіївка знову в епіцентрі подій. Цього разу місто-спутник Донецька „засвітилося” в уже „накатаному” в регіоні проекті закриття загальноосвітніх шкіл у рамках „Регіональної дорожньої карти щодо оптимізації мережі бюджетних установ та видатків місцевих бюджетів на їх утримання” від 15.10.2010 року...* (УМ, 22.02.2011, 3); 4) амбівалентна оцінка, наприклад: *відточити, рулити та інші: Кличко-Кошовий, намагаючись „відточити” текст і з’ясувати, взагалі на чие ім’я має бути його заява, зіпсував чимало паперу* (УМ, 13–14.03.2015, 13); *За неповний 2010 рік Тернопільщиною встигли покерувати чотири голови ОДА. До квітня пасивно (влада ж змінилася) „рулив” закарпатець „єдиноцентрист” Юрій Чижмар* (СВ, 24.12.2010, 2); 5) нейтральнооцінні дієслова, наприклад: *з’їсти, розписати, забрати та інші: Взагалі, у середньому кожен загальнонаціональний телеканал, працюючи у цілодобовому режимі, за 365 днів має 8 тисяч 760 годин мовлення (плюс-мінус години, що „з’їдаються” профілактичними роботами чи форсмажорами)* (УМ, 11-12.09.2015, 13); *Утім наш лідер Василь Іванчук досить швидко „розписає” із суперником нічию...* (УМ, 06.-07.12.2013, 22); *На такій хвилі одностайності депутати таки відправили у відставку віце-прем’єра Валерія Воцевського, якого Олег Ляшко після оголошення про вихід із коаліції також „забрав” із уряду* (УМ, 18-19.09.2016, 4). Нейтральне дієслово в певному контексті може стати позитивнооцінним, але частіше – негативнооцінним. Отже, у дієсловах оцінка може характеризувати суб’єкт дії, саму дію за певною ознакою, об’єкт, на який спрямована дія.

Позитивний і негативний оцінний компонент неоднорідний, його семантична специфіка залежить від основи оцінки, тому виділяють три типи оцінних компонентів: 1) інтелектуально-логічний, який ґрунтується на логічних судженнях про властивості об’єкта: *До слова сказати, попередні уряди також „малювали” цифри досягти 12-мільйонного рубежу ще до 2010 року, однак, як свідчить статистика, більше 8 мільйонів „не витягнули”* (ГУ, 08.02.11, 12); *Є незначні можливості збуту до Росії або Білорусі, але майже весь зібраний урожай реалізується на внутрішньому ринку. Тож виходить: як тільки збільшуються посіви і зростають обсяги виробництва – ціна „підсаджується”, відповідно економічна зацікавленість падає* (Д, 17.11.2009, 4); 2) емоційний, який оснований на емоціях, пов’язаних з властивостями, об’єктивно не характерних конкретному референту, наприклад: *Можновладці усіх рангів **трублять**, що економіка країни не має економічних статків для таких мінімумів* (СВ, 12.01.2016, 2); *Японський бандурист **кобзарює** Україною* (МУ, 21.01.2011, 1); *СБУ взялася за „майнову конверсію”. У Львові спецслужби „**нарили**” схему зловживань вояків на суму 2,5 мільйони* (УМ, 15.02.2011, 4). 3) емоційно-інтелектуальний тип, ґрунтується на єдності емоцій і раціонально-оцінних суджень, зокрема: *Слідчим прокуратури дозволили протягом двох років завершити роботу над деякими справами, які „**зависли**” після створення Антикорупційного бюро...* (СВ, 29.12.2015, 2); *За будь-якої влади завжди знаходилися найхитріші, які „**намивали**” собі гроші з державного бюджету...* (УМ, 25–26.09.2015, 3); *Агрохолдинги **вигрібаються** з кризи* (УМ, 22.12.2015, 6).

Отже, оцінка є обов’язковим компонентом семантичної структури конотативного слова. У мові періодичних видань функціонують переважно дієслова з пейоративним відтінком.

Важливим компонентом конотативного значення є експресивний компонент. Експресивність – це схвалення або несхвалення мовцем або реципієнтом повідомлення. Експресивність надає мовленню емоційного забарвлення, образності. Експресивними є неологізми, нові значення слів, лексичні одиниці, що не відповідають мовним стандартам. Експресивний компонент покликаний привернути увагу, викликати певні почуття читача або слухача. Отже, експресія підсилює виразність та вплив висловлювання; експресією є все те, що є відхиленням від норми та стандарту.

Експресивність має семантичний характер. В основі експресивності – додаткові смислові відтінки, які поєднуються з основними значеннями слів і граматичними формами та підсилюють певне значення.

Експресивні семи містять дієслова, у денотативному значенні яких змінюються ознаки: спосіб дії, інтенсивність, завершеність дії.

У дієсловах способу дії експресивність вказує на спосіб досягнення мети: *розкрутитися* – ‘розбагатіти протягом певного часу’, *видоїти* – ‘примусити когось віддати гроші’, *вичавлювати* – ‘позбутися кого-небудь, щось’, *склепати* – ‘зробити щось погано,

неякісно'. У виділених дієсловах дія виконується з експресивністю 'недбало, незграбно, з зусиллям, швидко'.

Експресія підсилює інтенсивність, силу вияву негативної дії у дієсловах: *ляснути, дупити, гамселити, пахати*. Завершеність дії передається граматичною формою доконаного виду. В українській мові функціонує група дієслівних лексем, у яких експресивність та конотативне значення з'являються лише у формі доконаного виду, наприклад: *відмайорити, відмузикувати* – експресивність 'підсилення', конотативне значення 'завершення професійної діяльності, іноді без власної згоди', *забалакати, прибалакати* – 'нав'язливо', 'набриднути співрозмовнику довгою розмовою', *відстрілятися* – 'закінчити будь-яку справу, переважно вдало', *запороти* – 'зневажливе', 'зіпсувати щось', *відморгати* – 'зневажливе', 'втратити щось через неухважність' та інші.

Поширені в мові експресивні оцінні значення дієслів, як-от: *пиляти* – 'довго йти', *відриватися* – 'розважатися', *клеїтися* – 'приставати, чіплятися до когось', *прибрати, видоїти, скошувати* – 'збагатитися' тощо. Експресивні семи виконують не лише номінативну функцію, а характеризують ознаки денотативного компонента значення дієслів.

Отже, експресія – підсилення виразності, зображальності. Експресивність – це відхід від нейтрального, узвичаєного. У дієсловах з новим оцінно-конотативним значенням експресивність вказує на спосіб досягнення мети, інтенсивність дії. Оказіональні конотативні значення дієслів експресивніші, ніж узуальні.

Конотативне слово містить стилістичний компонент, який обмежує його використання в тому чи іншому функціональному стилі. Стилiстичний компонент відображає соціальне уявлення про використання слова і є частиною конотації, оскільки ця інформація доповнює денотацію. Стилiстичний компонент містить інформацію про ситуацію, у якій відбувається мовлення.

Серед емоційно-оцінних дієслів є: 1) фамільярно-зневажливі, наприклад: *ляпнути, переплюнути, грюкнути, жбурнути* тощо: „Віталія якусь дурню **ляпнув**,” – пише на своїй сторінці у соцмережі киянин Євгеній Андросенко (УМ, 22.12.2015, 3); Однак державний кошторис на 2016-й за кількістю негативних епітетів та нищівних оцінок **переплюнув** усі попередні (СВ, 29.12.2015, 2); Півсотні активістів у балаклавах, що належать до Цивільного корпусу „Азов”, напали на маєток Михайла Добкіна у Лісопарку. Вони **грюкали** ворітьми і **жбурнули** кілька фаєрів та вибухових пакетів через паркан ... (УМ, 25–26.09.2015, 15); 2) просторічні, як-от: *зжерти, перти, випендритися* та інші: Тобто до всього, що я професійно робила раніше, додалося колосальне за обсягом і напругою „громадське навантаження”, яке **зжир**ає понад третину всього мого часу (УМ, 16.09.2015, 8); Письменника так „**пре**” весь час – за будь-яких обставин, хронічно (УМ, 16.09.2015, 8); Активіст просить Авакова повідомити, кого він мав на увазі зазначаючи, що „лівів'яни бувають теж дурні” і що та кого він мав на меті, озвучуючи слово „**випендритись**” (УМ, 16.09.2015, 2); 3) жаргонізми – слова, які не відповідають літературним нормам, наприклад: *наїхати, в'язати, утюжити, загнати, прокотити, злити* та інші: Спецназ „**наїхав**” віроломно... „**В'язали**” офіс віртуальних грошей ще минулого тижня (УМ, 18.06.2013, С. 5); Ми там не були, не бачили цього, але, думаємо, тим, якими аплодисментами захочували наших народних обранців російські колеги, дуже „пишаються” українські військові, яких навіть під час перемир'я щедро „**утюжать**” російськими „Градами” (СВ, 23.09.2014, 1); І грошики заробив, і матеріал „**загнав**” знову-таки не без вигоди (ГУ, 19.03.2011, 6); Народ міста-героя просто „**прокотив**” його на цих виборах (отримав трохи більше 11 % голосів) (СВ, 23.09.2014, 1); „Майдан „**зливають**”, хочуть „**замилити очі**” лише відставкою Кабміну! Але ми вимагаємо більшого!” – скандували, писали в соціальних мережах і кричали лідерам опозиції учасники протестів (УМ, 04.12.2013, 2).

Лексика сучасної української мови стилістично неоднорідна: одні слова мають загальноживаний характер, використовують їх у будь-якому стилі мовлення, інші – закріплені за певним стилем і сприймаються за його межами як недоречні. Особливий інтерес становлять елементи розмовного стилю – емоційно-оцінні загальноживані слова, які широко використовують у мові сучасних засобів масової інформації, та створюють конотацію розмовності: „Офіс, який підірвали, не наш. Або **промазали**. Або спеціально **промазали**”, – повідомила прес-секретар „Правого сектору” Варвара Черноіваненко (УМ, 06–07.03.2015, 3); „Давай пиво, бо я вчора **набрився!**” – покрикує на продавця (Д, 20.01.2009, 6); Адже на

звільнених від сепаратистів територіях триває боротьба з диверсійними групами, інформаторами, які „зливають” дані про розташування та переміщення підрозділів української армії (УМ, 02.10.2014, 5). Експресивність слів підсилюється завдяки тому, що вони потрапляють не у свій стильовий контекст. Саме тому проникнення емоційно-оцінної загальноживаної лексики до стилю періодичних видань викликане внутрішньомовними та позамовними чинниками. Прагнення журналістів індивідуалізувати стиль, бажання бути завжди яскравим і виразним у мові, намагання посилити дієвість і впливовість публікацій, зумовлюють пошуки нових експресивних засобів.

Стилістичний компонент вказує на приналежність слова до певної сфери функціонування мови, характеризує умови й ситуацію спілкування, тоді як інші компоненти – певне ставлення до предмета спілкування. Фамільярно-розмовні, просторічні слова, жаргонізми, терміни в текстах періодичних видань стають яскраво експресивними.

Отже, конотація – багатокомпонентне ціле, елементами якого є емотивний, оцінний, експресивний та стилістичний мікрокомпоненти. Емотивність – це мовне вираження емоцій. Оцінний компонент указує на позитивне, негативне чи амбівалентне ставлення мовця до об'єкта. Експресія – це відхилення від норми і стандарту з метою підсилити виразність та вплив висловлювання. Стилістичний компонент відображає соціальне уявлення щодо використання слова в тому чи іншому контексті.

Список використаної літератури

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики : монография / Н. Ф. Алефиренко. – Волгоград : Перемена, 1999. – 274 с.
2. Арнольд И. В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность / И. В. Арнольд. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербург. ун-та, 1999. – 443 с.
3. Беркнер С. С. Некоторые аспекты коннотации / С. С. Беркнер // Актуальные проблемы языкознания и методики обучения иностранным языкам : материалы междунар. науч. конф. 3-4 марта 2000 г. / отв. ред. Н. М. Малкина. – Воронеж, 2000. – С. 21–22.
4. Берлизон С. Б. Эмоциональное значение – особый компонент смысловой структуры слова (фразеологической единицы) / С. Б. Берлизон // Вопросы описания лексико-семантической системы языка : тезисы докл. науч. конф. (16-18 нояб. 1971 г.) / М-во высш. и сред. образования СССР. – М., 1971. – Ч. 1. – С. 5.
5. Васильев Л. М. Семантика русского глагола / Л. М. Васильев. – М. : Высш. шк., 1981. – 184 с.
6. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць : (на матеріалі німец. мови) : монографія / М. В. Гамзюк. – К. : Вид. центр Київ. держ. лінгвістич. ун-ту, 2000. – 255 с.
7. Иванищева О. Н. Коннотативный аспект лексического значения слова и место культурной коннотации / О. Н. Иванищева // Язык-культура-человек : межвуз. сб. ст. / ред. О. Иванищева. – Мурманск, 2001. – Вып. 1, ч. 1. – С. 13–32.
8. Сердобинцев Н. Я. Семантическая структура слова и его коннотации / Н. Я. Сердобинцев // Теория слова и функционирования словарных единиц : межвуз. сб. науч. тр. / Саратов. гос. пед. ин-т им. К. А. Федина. – Саратов, 1981. – С. 4–25.
9. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / В. Н. Телия ; отв. ред. А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 1986. – 139 с.
10. Филиппов А. В. К проблеме лексической коннотации / А. В. Филиппов // Вопросы языкознания. – 1978. – № 1. – С. 57–63.
11. Харченко В. К. Взаимодействие коннотативных признаков, сознаний в семантике слова / В. К. Харченко // Лексические и грамматические компоненты в семантике языкового знака : межвуз. сб. науч. тр. / Воронеж. гос. ун-т ; отв. ред. З. Д. Попова. – Воронеж, 1983. – С. 47–52.
12. Хоменко Л. А. К вопросу о возникновении коннотативного аспекта в значении фразеологических единиц (ФЕ) : (на материале немец. яз.) / Л. А. Хоменко // Семантика единиц различных уровней в романо-германских языках : сб. науч. тр. / Киев. гос. пед. ин-т иностр. яз. ; отв. ред. А. Н. Мореховский. – К., 1982. – С. 183–190.

13. Шаховский В. И. Что такое эмотивное значение? / В. И. Шаховский // Проблемы изучения слова: семантика, структура, форма : сб. науч. тр. / Твер. гос. ун-т. – Тверь, 1990. – С. 4–53.

14. Шепшова Т. А. Проблема семантики экспрессивных средств французского языка : (на примере фразеологизмов с компонентом-зоонимом) / Т. А. Шепшова // Актуальные проблемы языкознания и методики обучения иностранным языкам : материалы междунар. науч. конф. 3-4 марта 2000 г. / отв. ред. Н. М. Малкина ; Воронеж. гос. пед. ун-т, Ф-т иностр. яз. – Воронеж, 2000. – С. 231–232.

Аннотация

Стадний А. С. Структура коннотативного макрокомпонента в семантике глагола.

Статья посвящена исследованию коннотативного макрокомпонента в семантике глаголов. В работе осуществлен структурный анализ коннотации и установлено, что коннотативный макрокомпонент образуют эмотивный, оценочный, экспрессивный и стилистический микрокомпоненты. Коннотативные микрокомпоненты выступают в совокупности и их трудно разграничить.

Ключевые слова: коннотативный макрокомпонент, микрокомпонент, эмотивность, оценочность, экспрессивность, стилистический компонент.

Summary

Stadniy A. S. Structure of the connotative macrocomponent in the semantics of verbs.

The article is dedicated to the investigation of the connotative macrocomponent in the semantics of verbs. Structural analysis of connotation is carried out in the research and it is also found that the emotional, evaluative, expressive and stylistic microcomponents form the connotative macrocomponent. Connotative microcomponents act together and it is difficult to differentiate them.

Keywords: verb, connotative macrocomponent, microcomponent, emotionality, evaluation, expressivity, stylistic component.

УДК 82. 085

Ю. Л. Старовойт

Вінницький національний технічний університет

ПРО УНІКАЛЬНІСТЬ І БАГАТСТВО КЛИЧНОГО ВІДМІНКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (У ПОРІВНЯННІ З ВОКАТИВОМ ІНШИХ МОВ)

Реферат. У проведеному дослідженні розглядаються форми українського кличного відмінка у порівнянні з вокативами, що збереглися в інших мовах індоєвропейської мовної сім'ї. Компаративний аналіз фактів української, російської, білоруської, литовської, латиської, польської, чеської, словацької, сербохорватської, болгарської, латинської, давньо- і новогрецької, румунської, санскриту і кельтських мов дозволяє розкрити наявний взаємозв'язок наших граматичних форм та продемонструвати виняткове багатство форм українського кличного відмінка. Спираючись на отримані дані, автор звертається до працівників освіти і наголошує на необхідності докладати сконцентрованих зусиль задля збереження вітчизняного вокатива як виняткового багатства, успадкованого народом від праїндоєвропейської основи і розвиненого у процесі столітнього розвитку рідної мови. Збереження і повсякденне використання кличного відмінка нашої мови сприятиме її особливій виразності та поетизму у всіх сферах використання.

Ключові слова: кличний відмінок, вокатив, українська мова, компаративізм, освіта, викладання мови.

Носії рідної мови у повсякденному використанні зазвичай не усвідомлюють масштабності і багатства її форм та семантичних нюансів. Та коли за вивчення української беруться іноземці, вони одразу демонструють подив від складності і різноманітності наших граматичних форм. І не дивно, що зазвичай для представників «дальнього зарубіжжя» вивчення слов'янських мов, і в першу чергу російської, польської та української чи білоруської